

СТАНОВИЩЕ

относно дисертацията на **Наталия Викторова Николова**

на тема: **PERSONAL AND ENVIRONMENTAL FACTORS FOR ACHIEVEMENT MOTIVATION**

(Личностни и социални фактори при мотивация за постижение)
за придобиване на образователна и научна степен "Доктор",
научна специалност 3.2. "Психология

Дисертацията е посветена на много разработвана и житейски много важна тема от психологията на мотивацията, каквато е човешкият стремеж към постижения. Както показва и направеният в дисертацията литературен обзор на темата, има множество теории, които осветляват различни страни на този мотивационен процес, но те като че ли не са още достатъчно интегрирани в едно цялостно виждане за него. Дисертацията си е поставила амбициозната задача да допринесе за по-цялостно разбиране на процеса, като изследва едновременно влиянието на множество личностни и средови фактори върху мотивацията за постижение. По този начин се определя по-точно влиянието на всеки от тях, като се контролират евентуалните взаимодействия помежду им.

Тази задача е методическо предизвикателство, но дисертантката е съумяла да вмести сполучливо големия брой изследвани променливи в сравнително кратък за мащабите на изследването въпросник. Разработването на инструментариума на изследването е самостоятелен принос на дисертацията. Има един специално разработен за изследването метод – за склонността към споделяне и сътрудничество с другите, а останалите са англоезични методи, част от тях използвани за пръв път у нас, преведени по методически коректна процедура. Някои са модифицирани за целите на изследването, някои са съкратени с оглед постигането на приемлив по дължина въпросник. Извършен е грижлив анализ на психометричните им качества и в повечето случаи е постигната много добра вътрешна консистентност на скалите. Потвърдено е нормалното разпределение на всяка от тях, така че е сигурна коректността на прилаганите параметрични статистически методи. Целият този анализ е подробно представен в работата.

С този инструментариум се проследява влиянието на 8 личностни черти, някои от които многокомпонентни (например перфекционизмът) и 4 фактора от средата, които се изследват през призмата на възприемането им от изследвания – влияние на родителите, склонност на личността да се сравнява с другите, социална подкрепа и удовлетвореност от живота. (Тук се запитаха дали склонността към сравняване с другите не е по-скоро личностна черта. Фактор на средата би бил по-скоро резултатът от това сравнение в дадена конкретна среда.)

Към методическата част имам само една забележка: Няколкократно има позовавания на данни от предварително качествено изследване, но не се дава никаква информация за това как е проведено то.

Работата има прегледна и логична структура. Започва с обстойно представяне на най-важните теории относно мотивацията за постижение. Този преглед на теориите също е ценен сам по себе си, ясно написан и много информативен. При въвеждането на изследваните променливи е представено по същество тяхното естество и релевантните данни за връзката им с мотивацията за постижение. Така имаме ясна обосновка на теоретичния модел на изследването и на хипотезите.

Изследвана е значителна по обем извадка от 475 души. Статистическият анализ е напълно адекватен на поставените в изследването въпроси. Тук имам една забележка: Щеше да е добре да се представят в една интеркорелационна таблица връзките между независимите променливи. Психологически изглежда вероятно някои от тях да корелират помежду си и това би хвърлило допълнителна светлина върху резултатите. Би обяснило например случаите, в които една независима променлива се оказва силно свързана със зависимата променлива при корелационния анализ, но при множествената регресия показва слаб самостоятелен принос. Това би могло да се дължи на високата ѝ корелация с друга независима променлива, която показва съществен принос.

Изводите от представените данни са коректни, обясненията на наблюдаваните връзки – психологически убедителни.

Резултатите от изследването са много съществени. Те очертават ясна психологическа картина: От една страна – комплекс от адаптивни личностни характеристики, свързани с вътрешно мотивирания стремеж към постижение; от друга страна – комплекс от дезадаптивни характеристики, свързани със стремежа към постижение, породен от съревнование и съперничество с другите и съпътстващия го страх от неуспех.

В заключение: Налице е едно богато, методически прецизно изследване, посветено на важна психологическа проблематика и разкриващо много съществени резултати. В допълнение, то е изложено много ясно и четивно. Лично аз го прочетох с голям интерес и истинско удоволствие.

С пълна убеденост препоръчвам на уважаемото жури да присъди на Наталия Викторова Николова образователната и научна степен „доктор по психология“.

доц. д-р Маргарита Дилова
хоноруван преподавател към Нов български университет

София, 27.3.2022 г.